

НАШ ЈЕЗИК

Књига XLVII

Св. 3–4 (2016)

САДРЖАЈ

Чланци

Грамматика

Напомене о временским облицима у језику Лазе К. Лазаревића (РАДОЈЕ СИМИЋ) 1–18

Учење М. Стевановића и старијих синтаксичара о „пређашњим временима“ у српском језику – и њихов значај (ЈЕЛЕНА Р. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ) 19–31

Девербативне именице с каузалним значењем у публицистичком и књижев-ноуметничком стилу (ВЕСНА Д. ФИЛИПОВИЋ) 33–47

Лексикологија и лексикографија

Израда речника писача као допринос познавању лексикона (на примеру про-зе Видосава Стевановића) (САЊА Ж. ЂУРОВИЋ) 49–71

О лексичким јединицама са партикуларизаторском службом типа *јајшо*, *крго*, *рој*, *сѣаго*, *чојор* (ДРАГАНА Ј. ЦВИЈОВИЋ) 73–88

Природа асоцијативне везе антонимâ (БОЈАНА Д. ТОДИЋ) 89–103

Прикази

Елизабета Бандиловска Ралповска, *Парадигматските односи кај описните придавки во македонскиот јазик* (РАЈНА М. ДРАГИЋЕВИЋ) 105–108

Уз ново издање: Милош Ковачевић, *Узрочно семантичко поље* (СЛАВКО Ж. СТАНОЈЧИЋ) 109–117

Неђо Јошић, *Воћарска лексика и терминологија у српском језику* (СТАНА РИСТИЋ) 118–122

- Наташа Вуловић, *Српска фразеологија и религија: линвокултуролошка истраживања* (ЈОВАНА ЈОВАНОВИЋ) 123–132
- Горан Зељић, *Морфолошко-семантичке карактеристике бројева у српском језику* (БОЈАНА Д. ТОДИЋ) 133–137

Прилози

Одбор за стандардизацију српског језика

- Одбор за стандардизацију српског језика: циљеви, задаци и актуелни проблеми (СРЕТО З. ТАНАСИЋ) 139–142

Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика

- Зависна реченица с везником *без да* 143–146

Прилози

СРЕТО З. ТАНАСИЋ*
(Институт за српски језик САНУ,
Београд)

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА: ЦИЉЕВИ, РЕЗУЛТАТИ И АКТУЕЛНИ ПРОБЛЕМИ**

Одбор за стандардизацију српског језика је основан пре деветнаест година с циљем да окупља стручњаке и институције са српског говорног подручја који се научно баве изучавањем српског језика – ради језичког планирања које би водило адекватној језичкој политици и пракси, обезбеђивању статуса српског језика као националног, планирало и истицало приоритете његовог проучавања ради осавремењавања норме. Оснивачи Одбора су три академије наука (САНУ, ЦАНУ, АНУРС), Институт за српски језик САНУ и Матица српска, факултети из Србије, Републике Српске и Црне Горе на којим се студира српски језик, те Српска књижевна задруга из Београда.

Одбор представља стручно тело које обједињује највећи број институција и људи од струке, који су постигли готово једногласан став о најважнијим питањима у вези са статусом српског језика у Србији и на целокупном говорном подручју и око предлагања мера како би се његов положај унапредио, те да се о српском језику и ћирилици мора водити стална и организована брига, како на плану његовог изучавања на свим нивоима тако и на осавремењавању његове норме.

Одбор полази од неспорне чињенице да језичку политику воде заједно држава и струка: језичко планирање врши струка у тесној сарадњи с државом, а језичку стратегију утврђује и проводи држава у тесној сарадњи са струком. На подстицај Одбора за ово време урађен је низ капи-

---

* sreto.tanasic@isj.sanu.ac.rs

** Текст представља уводно излагање на Осамнаестој скупштини Одбора за стандардизацију српског језика, одржаној 6. децембра 2016. године, које је поднео С. Танасић, потпредседник Одбора.

талних дела нужних за осавремењавање стандарднојезичке норме: *Образни речник српској језика* Мирослава Николића (2000), *Речник српској језика* у редакцији Мирослава Николића (2007), две књиге *Творба речи у савременом српском језику* (2002. и 2003) академика Ивана Клајна, *Синтакса савременој српској језика: њосија реченица* групе аутора¹ у редакцији академика Милке Ивић (2005), *Лексиколоија српској језика* Рајне Драгићевић (2007), *Фонолоија српској језика* Снежане Гудурић и Драгољуба Петровића (2010). Такође, на подстицај Одбора приређена је измењена и допуњена верзија *Правоииса српској језика* у издању Матице српске (2010) и његова ијекавска верзија (2014). На крају, објављена је *Нормативна граматика српској језика* у екавској и ијекавској верзији академика Предрага Пипера и Ивана Клајна (2013, ²2014 и 2015), као и већи број монографија и студија о различитим питањима српског стандардног језика.

Поред ових послова, Одбор се стално бави и појединачним питањима српског језика која намеће свакидашњица. То су питања која се тичу статуса неке језичке појаве у стандардном језику, или статуса српског језика и писма на српском језичком простору или у свету, посебно у славистичким центрима. Одбор своја саветодавна мишљења и препоруке о тим питањима најчешће износи у виду тзв. одлука; досад их је, у средствима информисања, објавио шездесет шест, а најважније доставља и одговарајућим министарствима. Првих педесет таквих одлука објављено је у књизи *Српски језик у нормативном ојлегалу* (2007). Одбор своја мишљења износи и у другим видовима – у препорукама о појединим питањима, одговорима на питања појединаца, институција и државних органа.

Одбор у своме раду полази од становишта да је струка дужна да држави стоји на располагању код утврђивања и провођења језичке политике. Зато је у протеклим годинама разматрао многа питања која се тичу статуса српског језика и писма у Србији и на другим деловима српског језичког простора, као и положаја српског језика у славистичким центрима у свету. И давао је своја мишљења и предлоге у вези с тим. Нажалост, не можемо бити задовољни тиме колико је држава имала осећај за наше предлоге. Сведоци смо да су неке државне одлуке из домена језичке политике усвојене без консултовања струке донеле тешке и тешко поправљиве последице.

То је зато што у Србији после распада државе Југославије нема утврђене језичке политике. Без обзира на ову чињеницу, Одбор не одустаје од ангажовања око питања везаних за статус српског језика у најширем значењу те речи. У последње време Одбор је иницирао и био суорганизатор одржавања научних скупова о најактуелнијим питањима

¹ Предраг Пипер, Ивана Антонић, Владислава Ружић, Срето Танасић, Људмила Поповић и Бранко Тошовић.

језичке политике. Тако је 2013. године у САНУ, са неколико институција оснивача, одржан научни скуп под називом „Српски језик и актуелна питања језичке политике“, а 2015. године скуп „Српски језик и актуелна питања језичког планирања“. На крају су усвајана завршна саопштења, у којима се износи виђење најактуелнијих проблема о којим се расправљало и упућиван позив да се држава укључи у њихово разрешавање. Учесници ових скупова били су лингвисти из Србије, Републике Српске, Црне Горе и Хрватске, а реферати су објављени у зборницима (2014. и 2016). На завршетку прве конференције констатовано је да би поједини реферати могли послужити као основа у утврђивању државне стратегије у вођењу језичке политике. Прошло је време утврђивања државне стратегије, па припрема конкурса за финансирање науке у наредном периоду, а није нам познато да је било интересовања државе за садржај ова два зборника.

Одбор окупља највећи број српских језичких стручњака и институција и после првих година деловања већ је изазивао суревњивост код стручњака у окружењу, посебно из земаља које баштине исти, некад заједнички нам језик. Међутим, наша држава не само да је пропуштала, па и избегавала да уважава мишљење струке о многим важним питањима везаним за национални језик, него није ни подржавала његов рад, осим у једном кратком изузетку. У време кад је у држави отворено и финансијски подржавано мноштво канцеларија за различита питања и права, јединствено стручно тело које се бави статусом српског језика и правима његових носилаца нема никакву материјалну подршку. Нико не мисли на некакве хонораре за рад, већ на минимална средства за организационе, административно-техничке послове и средства за рад, плаћање путних трошкова чланова Одбора и његових комисија изван Београда, за штампање специфичних публикација за које Одбор не може добити материјалну подршку Министарства за науку. Једном речју, потребно је да Влада обезбеди буџетско финансирање рада Одбора.

Сматрамо да је крајње време да држава преузме свој део одговорности за статус српског језика, за утврђивање и провођење језичке политике, да се истакне политичка воља унутар српске друштвене и политичке заједнице и доведе у хармонију са струком како би се трајно водила брига о статусу српског језика и писма. У том циљу потребно је да се оформи Савет за српски језик при Министарству културе, или као међуресорно тело Министарства културе и Министарства образовања и науке, а у сарадњи са другим министарствима такође одговорним за ову проблематику. Потребно је да се у Савет за језик обавезно укључе представници Одбора за стандардизацију српског језика и представници образовних и научних институција које се баве проучавањем и универзитетском наставом српског језика.

Потребно је да се одмах приступи изради закона о језику и писму, у коме би се предвидело обавезно присуство представника Одбора при-

ликом решавања питања језичке политике јер он у потпуности представља струку. Потребно је да се Одбор укључи у доношење стратегије културе и језичке политике.

Потребно је да се одмах приступи изради програма изучавања српског језика на свим нивоима образовања – од основне школе до универзитета. Такође, потребно је да држава почне водити организовану и континуирану бригу о лекторатима српског језика у светским славистичким центрима, за што би такође било неопходно образовати одговарајуће тело у Влади, можда у оквиру ресора за међународну научну и културну сарадњу. Или при једном од два данас помињана министарства – за културу, односно просвету и науку.

Било би потребно да се бар у договору са Владом Републике Српске усагласе законски акти којима се утврђује статус српског језика и писма, и у вези с тим и језичка политика и стратегија њеног спровођења.

Ово је списак најзначајнијих питања око којих струка и држава морају постићи пуну сагласност да би се српском језику обезбедио статус примерен значају какав треба да има као национални језик. Већина од набројаних послова одавно је морала бити урађена, па нема више времена за одлагање.